

felel a behatásokra, hanem talán legjobban a művészete, melynek értékéből nem vonhat el semmit az, hogy kifejlődésére a modern líra befolyással volt.

Sík Sándor lírája nem pusztá képi-költészet, tehát nem tudatos fikció, nem is emlék-hangulatok stilizált, passzív álomszövevénye, hanem a benyomásoknak erős aktivitással átélt feldolgozása. Lehetséges az, hogy a külső benyomások inger-ejeje szimbólikus költeményeiben itt-ott bágyadt, a belső tapasztalások légrége pedig néhol elvont, a költemény lírai tartalom-összege tehát nem lesz eléggé konkrét; az is előfordul, hogy egyéniségének lírai visszhangja elnyomja az élmény tárgyi elemeit, ami ilyenkor könnyűvé és súlytalanává teszi a vers fölfelé ívelő ritmikusságát. Költői alkotásának állandó menete azonban mindenkor átélés. Majdnem valamennyi költeménye valami konkrét ihlet-okból születik. Ez az ok azután látomásos képzeletében szimbóliummá nő, avagy hangulat-elemékké olvad szét s ebben az átalakult alakban lesz költői életképpé, ami azt jelenti, hogy nála az alkotás valami belső, lehetőleg finom hangsúlyban s nem a külső képszerűség csattanós kialakításában végződik. Ez a tiszta líraiság, a világnak ez az érzelmi feloldódása biztosítja költészetének igazságát.

Sík Sándor költészetére, amely a nagy hit és a magasságba emelt élet lírája, talán sohasem esett oly jól föltekinteni, mint ma, porba alázatásunk idején. S midőn most két újabb munkával: erős magyar levegőjű drámájával, a *Zrinyivel* s kiváló *Zsoltárfordításával* hívja fel a figyelmet költői egyéniségére, úgy érezzük, tartoztunk azzal Sík Sándor költészetének, hogy egész jelentőségét értékelve emlékezzünk meg róla.

Brisits Frigyes.

Korunk világképe. (Ember és természet. Szerk. Nagy József. 2. sz.) Izléses kiállítású, praktikus formájú, ügyes kis kötetek ennek a Nagy József-féle gyűjteménynek gyorsan szaporodó számai — már egész kis sorozattal lepett meg bennünket az 1923. év első negyede belőlük. A mai drágaság idején is

hozzáférhető olvasmányai a magyar intelligenciának, sőt innen-onnan talán az egyedüli megvásárolható könyvek lesznek a végső romlásba taszított tanult ember számára. A sorozat szerkesztője tudatában lát-szik lenni ennek, mert elve, mint az eddig megjelent kötetek mutatják, a legjobbat adni, még pedig a legmodernebb tudományos törekvések állandó szemmel tartásával. Ez a kiválasztás már maga egy tett, attól eltekintve, hogy a szerkesztő saját, igen értékes kötetekkel is gyarapította a gyűjteményt. Igen nagy olvasottságra valló, a modern nyugati szellemi áramlatokban teljesen otthonos igaz idealista világnézet alapján történik minden a gyűjteménybe fölvetett kötetnek a kiválasztása. Nagyon érezhető egy magasabb tervnek a következetes keresztül-vitele: minden új szám szervesen illeszkedik bele ebbe a sorozatba és ugyanazt a szép célt szolgálja, amely pár szóba tömörítve abból áll, hogy igazi tudományt, bölcseséget adjon ennek a mai félművelt, aranyborjút imádó kornak, hátha ez kigyógyíthatná, legalább részben, materialista tébolyából. Oesterreich *Korunk világképe* című műve kiválóan alkalmas erre.

A tudós német szerző olyan tömör és mégis élvezetes, mélyenjáró és mégis könnyen érthető, tudományos szempontból teljesen megbízható, amellyel azonban drámai elevenségű és mindvégig lebilincselő előadásban nyújtja e munkában a legkülönbözőbb tudományoknak legmodernebb eredményeit, hogy a legszigorúbb kritikust is lefegyverzi. A csillagvilágok, az anyag, az erők; a csillagászat, a fizika, a kémia; a növények, állatok, az ember; a sejt, a biológia, a lelki élet tana, a történelem, a szociológia; vallás, művészet, költészet, tudomány, filozófia mind elvonulnak szemünk előtt és nemcsak szervesen összefüggő, egész világképet adnak, hanem bemutatják az összes, 1900 óta bekövetkezett változásokat is a megismerés terén, egyben pedig nyíltan beismerik elégtelenségüket sok probléma megoldása szempontjából. Megrendítő igazságokat kaphat itt minden még teljesen el nem rontott, fölületes, „modern” ember, aki a tudomány nagyszerűségében és végső, döntő győzelmében való naiv megnyugvá-

sában nem tisztelt többé sem Istent, sem embertársat, sem az élet csodálatos titkát, sem a közösségeket összetartó öserőket, hanem egyedül a szent állati önzésnek hódolt, megelégedett hangzatos frázisokkal arról, hogy mily szépen előrejutottunk, mily sokra vittük. Itt egyszerre megtudhatja, hogy bizony bizony még csak ezután jönnek az igazi meglepetések és az utánunk következő generációk órá fognak azzal az őszinte kicsinyléssel lenézni, amellyel ő sajnálja le a térbeni egymásmellettségben a kongónéért, meg a kínait, az időbeli egymásutánban a római császárság elfajult állapotberét, melyről iskolás korában olyan természetességgel fogadta el, hogy azt elsöpörte a népvándorlás, de úgy kellett neki, viszont azóta sem jutott eszébe, hogy materialista-pozitívista beállítottságával mennyire hasonlít hozzá.

Nos, modern korunk minden ilyen fia egészséges hideg-zuhanyokat kaphat e könyv minden fejezetétől. Ez a mű minden más előtt megérdemelte átültetését magyar nyelvre (a két fordító is jó munkát végzett), — mert a maga erőteljes szellemével nemcsak hivatást tölt be elvakult korunkban, hanem egyben egyik igen jó mutatványa a megújuló, az irracionális felé törő legmodernebb német tudománynak.

—ó—s.

R. Hoffmann Mária: *Riedl Frigyesről.* (Studium kiadása.) Mikszáth Kálmánnak van egy kis rajza: „A havasi kürt“, melynek veleje az, hogy „Az író olyan, mint a havasi kürt: nem jó közlő hallani“. Sok írónak, sok olvasónak ugyanez a véleménye, régebben is, ma is. Egy minapában megjelent zöld füzet is haringos panaszt tesz azért, hogy az irodalomtörténet jogtalanul kutatja a költő magánéletét, a „napi énjét“, mely csak az ő sajátja s nem köthető oda rabszolgaként művei diadal-szekeréhez. Az olvasók egy része is fél a kiábrándulástól, hogy kedves költőjét „pongyolában“ lássa. De Rousseau „Vallomásai“ óta azoknak sem csekély a tábora, kik szívesen mutatják magukat nemcsak költői tőzében, hanem kényelmes otthonkában is; sok az olyan olvasó, ki az íhlet ünnepélyes perceinek magyarázatát a mindennapi élet szürke

óráiban is keresi. A franciák ezt a műfajt „le génie intime“ címmel jelölik és tagadhatatlan, hogy megvan a maga sajátos ingere, de csak akkor, ha egyrésztől nem a hányaveti magafitogatás forrása a műnek, másrésztől pedig ha nemes érdeklődés helyett nem a kegyeletlen kíváncsiság a rugója. Ha a kiváló ember bizalmas köréből kerül ki az ilyen mű írás szerzője, ez maga szerényen vonuljon háttérbe, adja közre értékes megfigyeléseit és ne használja fel „barátjának“ sírhantját talapzatul, honnan az ő csekélységét bámulassa a világgal. Érdekes megfigyelni, hogy az embernek hány „legbensőbb barátja“ támad halála után, nemesak a szellemi élet magaslatain, hanem a mindennapi élet lapályain is.

A nemes értelemben vett megemlékezések közé sorolandó Hoffmann Mária könyvecskéje Riedl Frigyesről. Nem befejezett arckép Riedlről, az emberről, hanem apró tollvázlatok laza sora, néha csak egy-két futó vonás, a pillanatnyi megrögzítés sebességével, néha gondosabb képek sötét árnyalással. Szerető megértést, az emléket melegít olvassuk ki a sorokból; sokszor zavart megdöbbenést a titokzatosság előtt, melybe Riedl area burkolódzott. Az író-művész alig-alig tűnik elő e tollvázlatokból, legföljebb a „névtelen levelek“ elemzésében; sokkal inkább az a művész, aki saját életét is művészileg alakította, mígnem a sors pörölycsapása ezt az alkotást is szertezúzta. Látjuk Riedlt, aki nem ismerve az élet rút oldalait — vagy tán nem akarva őket ismerni —, a renaissance emberének naiv szomjúságával kereste a szépet s meg is találta hol a lángelmék remekeiben, hol a mindennapi élet tűnő sugariban, leginkább pedig a természetben. Megható félszűzséggel, amilyen csak a nagy ember félszűzsége lehet, nagy gyermeki lélekkel kereste a lét rejtélyeinek megoldását; mások előtt szemérmesen takarta lelke sebeit s néha groteszk fintoiba rejtette arcának fájdalmas vonaglását.

Lesznek talán, akik a könyvecske némely sorain megütköznek, akik féltik Riedl emléket a néha nagyon is reális megvilágítástól, mely különösen utolsó idejének rajzában szívet facsaró őszinteséggé válik s az